

♦ יום ראשון ד' שבט ♦

יז וַיְהִי כִּד שִׁלַּח פְּרַעֲהוּ ית עֲמָא וְלֹא דְבַרְנֹון
יז אַרְח אַרְעָא פְּלִשְׁתָּאֵי אַרְי קָרִיבָא הוּא אַרְי
אָמַר יז דִּילְמָא יזוּעוּן עֲמָא בְּמַחְזִיחֹון קָרִבָא
וּיְתוּבֹון לְמַצְרַיִם:

יג (יז) וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעֲהוּ אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם אֱלֹהִים
דְּרַךְ אַרְיָן פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים
פֶּן־יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה:

כ"ז « וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעֲהוּ וְגו' וְלֹא נָחַם • וְלֹא נָחַם • וְלֹא נָחַם, כְּמוֹ: (שמות לב) "לֶךְ נַחַח אֶת הָעָם", (משלי ו) "בְּהִתְהַלֵּךְ
תִּנְחַח אוֹתְךָ". כִּי קָרוֹב הוּא • וְנוֹחַ לְשׁוֹב בְּאוֹתוֹ הַדְּרָךְ לְמַצְרַיִם, וּמִדְרָשִׁי אַגְדָּה יֵשׁ הַרְבֵּה. בְּרֹאֲתָם
מִלְחָמָה • כְּגוֹן מִלְחָמַת (במדבר יז) "וַיִּרְדַּ הָעֲמֻלָּקִי וְהַכְּנַעֲנִי וְגו'", (מכילתא) אִם הִלְכּוּ דְרָךְ יֵשׁר הָיוּ חוֹזְרִים. וּמָה,
אִם כְּשֶׁהִקִּיפִם דְרָךְ מַעְקָם, אָמְרוּ: "נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֵבָה מִצְרַיִמָּה", אִם הוֹלִיכֶם בְּפִשׁוּטָה עַל־אֲחַת־כַּמָּה־
וְכַמָּה. (לפי סדר הַפְּתוּיב נִרְאָה הַרְשִׁימוֹת מִהַפְּכִים וְעַן בְּרַבִּי אֱלִיהוּ מִזְרְחִי, וּכְגוֹר אַרְיָה וּבְרַבִּי מְרֻדְכִי יִפָּה
יֵשׁוּב נִכּוֹן עַל זֶה). פֶּן יִנָּחֵם • יִחְשְׁבוּ מִחֻשְׁבָּה עַל שְׂעִיצָאוּ וְיִתְּנוּ לֵב לְשׁוֹב.

יח (יח) וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת־הָעָם דְּרַךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף
וַחֲמוּשִׁים עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְיָן מִצְרַיִם:

כ"ח « וַיִּסַּב • הִסִּיכֶם מִן הַדְּרָךְ הַפְּשׁוּטָה לְדְרָךְ הָעֻקְמוּמָה. יַם סוּף • כְּמוֹ לִים סוּף. וְסוּף הוּא לְשׁוֹן אָגַם
שְׂגָדְלִים בּוֹ קָנִים, כְּמוֹ: "וַתִּשֶׂם בְּסוּף", "קָנָה וְסוּף קָמְלוּ". וַחֲמוּשִׁים • אֵין חֲמוּשִׁים אֱלָא מְזַנְיִים (לפי

רש"י כפשוטו - מהדורת לשם

פֶּן יִנָּחֵם. 'ניחחום' הוּא לְשׁוֹן 'חֲרַטְהוּ',
וּכְלוּמַר: פֶּן יִחְשְׁבוּ מִחֻשְׁבָּה שֶׁל חֲרַטְהוּ
עַל שְׂעִיצָאוּ מִמִּצְרַיִם, וְיִתְּנוּ לֵב לְשׁוֹב:
תורה יח
(יח) וַיִּסַּב. אֵין זֶה לְשׁוֹן סִיבּוּב גְּמוּר,
שֶׁמִּסַּבּ וּמְקִיף עַד שֶׁחוֹזֵר לְמִקּוֹם
שֶׁהִתְחִיל בּוֹ, אֱלָא הוּא לְשׁוֹן הִסְבָּה
וְהַטְּיָה, וּכְלוּמַר: הִסִּיבֶם וְהִטָּה אוֹתָם
מִן הַדְּרָךְ הַפְּשׁוּטָה לְדְרָךְ הָעֻקְמוּמָה
(באמ"ח):

יַם סוּף. מִשְׁמַעוּ כְּמוֹ 'לִים סוּף'.
וּכְלוּמַר, בְּדְרָךְ הַמִּדְבָּר הַמוֹלִיכָה לִים
סוּף. וְהָרִי זֶה מִקְרָא קֶצֶר, שֶׁהִסְטִיר בּוֹ
אֶת הַלְמ"ד [וּכְדוּגְמָתוֹ (בראשית לג, יח)
יִבְא יַעֲקֹב... עִיר שְׂכֵם, כְּמוֹ לְעִיר
שְׂכֵם]. 'וְסוּף' הוּא לְשׁוֹן אָגַם - 'סוּף'
בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא מִשְׁמַעוּ כְּמוֹ 'אָגַם'
בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים, וְהוּא מְקוּם שָׁבוּ
הַאֲדָמָה לְחָה בְּיֹתֵר, וְנִקְרָא בֵּן עַל־שֵׁם
שְׂגָדְלִים בּוֹ צִמְחֵי נַחַל וּבִיצָה, כְּגוֹן
קָנִים וְסוּף, כְּמוֹ שְׂמִצְיָנוּ: 'וַתִּשֶׂם בְּסוּף
עַל שִׁפְתַּי הַיָּאֵר' (לעיל ב, א) [וּיִכְבַּד
הַטְּמִינָה אֶת בְּנֵה מִשָּׁה עַל גְּדוֹת
הַיָּאֹר, בְּתוֹךְ קָנֵי הַסוּף הַגְּדֹלִים שָׁם];
וְכֵן 'קָנָה וְסוּף קָמְלוּ' (ישעיה יט, ו) [צִמְחֵי
הַקָּנָה וְהַסוּף הַגְּדֹלִים עַל גְּדוֹת הַנַּחַל

בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה.
וְאָכֵן כֶּף מִצְאָנוּ, שְׁמַתוּף פָּחַד
הַמִּלְחָמוֹת הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִבְּקָשִׁים
לְחֹזֵר לְמַצְרַיִם, כְּגוֹן לְאַחַר מִלְחָמַת
הָעֲמֻלָּקִי וְהַכְּנַעֲנִי (ראה במדבר כא, אִיד.
וּבְרִש"י שם), שְׂאֵז בְּקִשׁוֹ לְשׁוֹב לְמַצְרַיִם,
וּכְבָּר חֹזְרוּ לְאַחֲרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מִסְעוֹת
עַד שֶׁרָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם בְּנֵי לְוִי וְהַחֲזִירוּם
(ירושלמי יומא פ"א ה"א, וּבִבְיָא רש"י דברים ג, רז),
וְאִם הִלְכּוּ דְרָךְ יֵשׁר וּקְרוֹב הָרִי
בְּנִקְלָה הָיוּ חוֹזְרִים, כִּי הִלָּא הַדְּבָרִים
קַל וְחוֹמֵר: וּמָה אִם כְּשֶׁהִקִּיפֶם
וְסִיבְבֶם בְּדְרָךְ מְעוּקָם וְאַרְוֶה אֶף־
עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁעֲמִדוּ סְמוּךְ לְכַנִּיסְתָּם
לְאַרְץ, וְשָׁמַעוּ אֶת דְּבָרֵי הַמְּרַגְלִים
לֹא נִוְכַל לְעַלּוֹת אֶל הָעָם כִּי הִזְקָה
הוּא מִמֶּנּוּ, בְּקִשׁוֹ לְחֹזֵר לְמַצְרַיִם
וְאָמְרוּ 'נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֵבָה
מִצְרַיִמָּה' (במדבר יד, יז) [נִשְׁוֵב עֲלֵינוּ
רֹאשׁ וּמִנְהִיג וְנִשְׁוֵב לְמַצְרַיִם], עַל אִף
שֶׁהַדְּרָךְ אַרְוֵבָה וְקִשָּׁה, הִלָּא אִם
הוֹלִיכֶם בְּדְרָךְ הַפְּשׁוּטָה וְהַקְּרוֹבָה
עַל אֲחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהָיוּ מִבְּקָשִׁים
לְשׁוֹב לְאַרְץ מִצְרַיִם. לְפִיכָף לֹא
הוֹלִיכֶם דְרָךְ אַרְץ פְּלִשְׁתִּים (כ"ב ע"י
גירסת ר"ש אלקבץ):

(יז) וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרַעֲהוּ, וְלֹא נָחַם.
'נָחַם' הִיא תִּיבָה מְקוּצָרַת שְׁפִירוּשָׁה
'נָחָה אוֹתָם'. וּכְלוּמַר: 'וְלֹא נָהַגֶם
אֱלֹהִים דְרָךְ אַרְץ פְּלִשְׁתִּים'. שְׁבוּ
'נָחָה' הוּא לְשׁוֹן 'הִנְהִיגָה', כְּמוֹ 'לֶךְ
נַחַח אֶת הָעָם' (לְקַמֵּן לֵב לֵד) [מִאֲמַר ה'
לְמִשָּׁה לְאַחַר חֲטָא הָעַגְלָה: מַעֲתָה לֹא
אֵלָף אֲנִי לְפָנֶיכֶם, אֱלָא לֶךְ אִתָּה וְהִנְהַג
אֶת הָעָם, וּמִלְאֲכֵי יִלְךְ לְפָנֶיךָ]. וְכֵן:
'בְּהִתְהַלֵּךְ תִּנְחַח אוֹתְךָ' (משלי ו, כב)
[הַפְּתוּיב מְדַבֵּר בְּשִׁבְחַת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר
הִיא מְנַהִיגָה אֶת הָאָדָם וּמְדַרִּיכָה אוֹתוֹ
כְּכֹל אֲשֶׁר יִלְךְ] (ה"ח):
כִּי קָרוֹב הוּא. וְנוֹחַ לְשׁוֹב בְּאוֹתוֹ
הַדְּרָךְ לְמַצְרַיִם, וּלְפִיכָף יֵשׁ לְחִשׁוֹשׁ פֶּן
יִנָּחֵם הָעָם וְגו' וּכְפִי שֶׁהַפְּתוּיב מְפָרֵשׁ
וְהוֹלֵךְ (רא"ם). וּבְמִדְרָשִׁי אַגְדָּה יֵשׁ
הַרְבֵּה טְעָמִים נוֹסְפִים עַל כֶּף שֶׁלֹּא
הוֹלִיכֶם דְרָךְ אַרְץ פְּלִשְׁתִּים, וְכוּלָם
נִדְרָשִׁים בְּלִשׁוֹן 'כִּי קָרוֹב הוּא' [כְּגוֹן: 'כִּי
קָרוֹבָה הִיא עֲדִיין אוֹתָהּ שְׁבוּעָה
שֶׁנִּשְׁבַּע אַבְרָהָם אֲבִינוּ לְאַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ
פְּלִשְׁתִּים 'אִם תִּשְׁקַר לִי וּלְנִינִי וּלְנַכְדֵי'
וְגו' וְעֲדִיין נְכַדוֹ שֶׁל אַבְיִמֶלֶךְ הָיָה קָיָים,
וְלֹא הִגִּיעָה שְׁעַתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְכַבּוּשׁ
אַרְצוֹ מִיָּדוֹ] (מכילתא ויהי בשלח פתחתא):